

СПЕЦИФІКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТЮТОРСЬКОГО СУПРОВОДУ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

Катерина Осадча

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Анотація:

У статті на основі аналізу соціального й державного замовлення, що стосується результатів навчання учнів старшої школи та вікових особливостей старшокласників, актуалізуються завдання їх тьюторського супроводу. Автор аналізує сутність понять «індивідуальний освітній маршрут», «індивідуальна освітня траєкторія», «індивідуальна освітня програма». На основі аналізу наукових праць у статті розглядаються специфічні особливості тьюторського супроводу старшокласників. Вказується на те, що тьюторська діяльність у старшій школі спрямована на розробку та супровід індивідуальних освітніх траєкторій і програм за напередвизначеними етапами та структурою, на професійне визначення старшокласників, а також на використання інтерактивних та ігрових методів, методу проєктів, портфоліо, консультацій і тренінгів, з урахуванням можливостей тьюторантів, для досягнення цілей тьюторського супроводу.

Ключові слова:

тьюторський супровід; учні старшої школи; індивідуальний освітній маршрут; індивідуальна освітня траєкторія; індивідуальна освітня програма.

Анотация:

Осадчая Екатерина. Специфика организации тьюторского сопровождения учащихся старших классов.

В статье на основе анализа социального и государственного заказа, касающегося результатов обучения учащихся старших классов и возрастных особенностей старшеклассников, актуализируются задания их тьюторского сопровождения. Автор анализирует сущность понятий «индивидуальный образовательный маршрут», «индивидуальная образовательная траектория», «индивидуальная образовательная программа». На основе анализа научных работ в статье рассматриваются специфические особенности тьюторского сопровождения старшеклассников. Отмечается, что тьюторская деятельность в старшей школе направлена на разработку и сопровождение индивидуальных образовательных траекторий и программ по заранее обозначенным этапам и структуре, на профессиональное определение старшеклассников, а также на использование интерактивных и игровых методов, метода проєктов, портфоліо, консультаций и тренингов, с учетом возможностей тьюторантов, для достижения целей тьюторского сопровождения.

Ключевые слова:

тьюторское сопровождение; ученики старших классов; индивидуальный образовательный маршрут; индивидуальная образовательная траектория; индивидуальная образовательная программа.

Resume:

Osadcha Kateryna. Specific features of tutor support for high school students.

In the article based on the analysis of social and state order concerning the results of studies and age features of high school students the tasks of their tutor support are made actual. The author analyzes the essence of the concepts of "individual educational route", "individual educational trajectory", "individual education program". Based on the analysis of scientific papers the article reveals specific features of tutor support for high school students. It is reported that the tutor activity in high school is focused on the development and support of individual educational trajectories and programs for pre-defined stages and structure, on the professional determination of high school students, as well as use of interactive and game methods, the method of projects, portfolio, consultations and trainings taking into account the abilities of tutored students to achieve goals of tutor support.

Key words:

tutor support; high school students; individual educational route; individual educational trajectory; individual education program.

Постановка проблеми. Відповідно до вікових характеристик тьюторантів, сутність, зміст і засоби тьюторської діяльності мають свої особливості. У сучасній освіті старша школа посідає ключове місце, адже за результатами навчання випускників старших класів суспільство визначає ефективність усієї системи загальної освіти, і від них же залежить рівень навчання в системі професійної освіти та якість майбутньої професійної діяльності.

Сучасне суспільство, що ґрунтується на принципах свободи й відкритості, вимагає від молодшої людини вміння самостійно здійснювати вибір у різноманітних сферах життя та діяльності. На набутті вміння здійснювати вибір і правильно розпоряджатися своєю свободою має робитися акцент у старшій школі, випускники якої скоро вийдуть у швидкозмінний і багатогранний світ. Вони мають навчитися самостійно ставити особистісно й соціально значущі цілі, планувати шляхи та засоби їх досягнення, прогнозувати можливі позитивні й негативні наслідки, вчитися

запобігати їм, самостійно знаходити й аналізувати необхідну для навчання та життя інформацію.

На основі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти [10] до ключових компетентностей, які мають бути сформовані в школі, належать: уміння вчитися, спілкуватися державною, рідною та іноземними мовами, математична і базові компетентності в галузі природознавства і техніки, інформаційно-комунікаційна, соціальна, громадянська, загальнокультурна, підприємницька й здоров'язбережувальна компетентності, а до предметних (галузевих) – комунікативна, літературна, мистецька, міжпредметна естетична, природничо-наукова й математична, проєктно-технологічна та інформаційно-комунікаційна, суспільствознавча, історична й здоров'язбережувальна компетентності.

Соціальному й державному замовленню суперечить традиційний підхід до навчально-виховного процесу, що ґрунтується на принципі

однаковості, мінімальної пізнавальної та соціальної активності учнів і обмеженої свободи вибору. Тому підхід до навчання, що забезпечує набуття навичок діяльності за нестатичних умов самоорганізації та індивідуального відповідального вибору, яким є тьюторський підхід, є засобом реформування сучасної системи освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості тьюторської діяльності висвітлюються в роботах Дж. К. Бейлі, Дж. К. Кітченса, Ч. Р. Натсона, Е. Хейс, В. Кухаренка та ін. Особливості тьюторського супроводу в старшій школі досліджено такими науковцями, як О. Ісакова, М. Кунаш, І. Сергєєва, В. Тихонович, О. Челнокова, М. Черемних та ін.

Але, незважаючи на те, що питання тьюторського супроводу старшокласників розглядалися окремими науковцями, узагальнений аналіз специфіки організації тьюторського супроводу учнів старшої школи не був здійснений.

Формулювання цілей статті. У зв'язку з викладеним вище, вважаємо за доцільне на основі аналізу наукових праць узагальнити основні специфічні особливості тьюторського супроводу учнів старшої школи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для реалізації тьюторського підходу важливим є той факт, що в старшій школі, де навчання є профільним, обов'язковий для вивчення зміст освітніх галузей, згідно з Державним стандартом, реалізується шляхом вивчення окремих предметів, курсів за вибором загальноосвітніх закладів відповідно до загальної кількості годин, передбачених для кожної галузі, або шляхом застосування модульної технології. Тому тьюторська діяльність у старшій школі набуває ширших можливостей, ніж в умовах основної школи, що, зокрема, зумовлено, віковими особливостями старшокласників, пов'язаними з переходом до ранньої юності в 15-18 років.

У старшому шкільному віці молоді люди опиняються на порозі реального дорослого життя, тому змінюється ситуація соціального розвитку. Як зазначає В. Кутішенко, юність є періодом стабілізації особистості, у зв'язку з чим ускладнюється ставлення до себе та до інших, загострюється потреба прийняти позицію якоїсь соціальної групи, з'являються дорослі ролі й обов'язки, відбувається визначення з громадянською позицією, зумовленою появою нової соціальної ситуації – «Я і суспільство» [6, с. 59].

Психологи зауважують, що в цьому віці диференційоване ставлення учнів до педагогів посилюється, і старшокласники вже

не сприймають учителя як втілення батька чи матері, а хочуть бачити в ньому старшого друга, до якого можна звернутися за порадою щодо подальших життєвих планів [11, с. 220].

З огляду на те, що у старших школярів центральним новоутворенням стає професійне й особистісне самовизначення, у них послаблюється тенденція залежності інтересу до навчального предмета від ставлення до вчителя. Однак старшокласники традиційно висувають високі вимоги до особистісних якостей учителів.

Провідною діяльністю старшокласників є навчання як вид професійної діяльності. Учні орієнтуються в навчанні на вибрану професію: цікавляться відповідними предметами, поглиблюють свої знання на додаткових заняттях, визначають обсяги та час підготовки до неї. Адже, як зазначає В. Поліщук, вибір професії відображає рівень особистісних домагань, який є проявом передусім власних об'єктивних можливостей, тобто професійне самовизначення безпосередньо стимулює особистісну самореалізацію [9, с. 168]. Крім того, перед старшокласниками постають і інші завдання дорослішання, серед яких одним з найважливіших є побудова внутрішньої системи цінностей та етичної свідомості як керівництва до дії.

І. Шаповаленко наголошує, що завдання розвитку учнів старшого шкільного віку включають орієнтування й визначення свого місця в дорослому світі, прийняття й освоєння соціальних ролей, розв'язання ролевих конфліктів, подальше вдосконалення стратегій подолання труднощів [16, с. 261]. Старшокласники, за словами Л. Божович, орієнтовані на майбутнє, і все сучасне вони бачать у світлі цієї основної спрямованості особистості. Вибір подальшого життєвого шляху, самовизначення стає для них тим центом життєвої ситуації, навколо якого починають обертатися їх діяльність та інтереси [1, с. 281]. Цю думку підтверджує В. Кутішенко, зокрема наголошуючи на тому, що «основним у становленні особистості старшокласника є відкриття ним власного світу, яке виявляється у формі переживання своєї індивідуальної цілісності та неповторності [6, с. 62]. Отже, старшій шкільній вік достатньо складний, багатогранний і важливий для особистості, тому на діяльність тьютора в старшій школі покладається висока відповідальність.

Ми погоджуємося з думкою М. Черемних, що основна функція тьютора в старшій школі полягає в організації рефлексивно-аналітичної роботи через спеціально організовані рефлексивні сесії і тьюторські консультації (індивідуальні або групові). Тьютор допомагає

старшокласникам у виборі способу діяльності, вивченні й освоєнні тієї чи іншої освітньої галузі. Для цього здійснюється організація практичних спроб у формі стажування та реалізації соціально-культурних проєктів. Тьютор організовує зустрічі учня з культурними осередками й персональними носіями культури (професорами, майстрами, професіоналами та ін.); допомагає учневі оволодіти способами освоєння культури (дослідженням, проєктуванням, творчістю) через організацію рефлексії учня над його діяльністю; допомагає усвідомити можливості та освітні перспективи, пов'язані з професійним майбутнім; створює умови для організації дослідницької, проєктної і творчої діяльності учнів, з урахуванням індивідуальних програм; здійснює формування усвідомленого замовлення на навчання, роботу зі складання індивідуальної освітньої програми, розширення освітнього простору учня як простору випробовування себе та своїх можливостей [4, с. 16–28].

Розглядаючи тьютора в кооперативній діяльності з учителем, В. Тихонович наголошує на тому, що сутність діяльності вчителя полягає в тому, щоб бути взірцем, нести його учням, а тьютора – відповідати за діагностику уявлень школяра про сенс засвоєваних ним форм дії. На думку науковця, тьютор повинен будувати такі життєві ситуації дітей, у яких можна виявити цільову спрямованість на навчання через реальні дії, а завдання тьютор як представника педагогічної діяльності полягає в тому, щоб відкрити для кожної дитини свій образ і водночас дати відчуття обмеженість її форми дії щодо певного культурного зразка, показати, що є інші образи невідповідних, значущих для всього життєвого шляху дій людини [12, с. 161].

М. Кунаш, виділяючи кілька моделей тьюторського супроводу в старшій школі, в основній моделі вбачає діяльність тьютора в тому, що він має коригувати окремі елементи кроків індивідуального освітнього маршруту, спрямовувати діяльність на розширення спектра способів діяльності. Науковець наголошує на тому, що старшокласник самостійно визначає мету, спираючись на дані самодіагностики й діагностики спеціалістів і орієнтуючись на формування складових спеціальних компетентностей у вибраній сфері діяльності. Він формулює завдання індивідуального освітнього маршруту, спрямовані на розширення використовуваних способів у визначеній сфері діяльності, до якої має високий рівень мотивації, зацікавленість не тільки в результаті, а й у процесі, а також пріоритетні шляхи їх досягнення, виходячи з ресурсів освітнього простору індивідуального освітнього маршруту.

Тьютор, зі свого боку, супроводжує учня в процесі просування по індивідуальному освітньому маршруту, розкриває додаткові можливості освітнього простору, відстежує результативність просування індивідуальним освітнім маршрутом, здійснюючи самоконтроль [5, с. 29]. Таким чином, індивідуальна освітня програма, з одного боку, є предметом педагогічного проєктування тьютора, а з іншого – у процесі виконання цього проєкту стає предметом особистої рефлексії учня.

На думку М. Кунаш, основним надзавданням тьюторської діяльності є розробка та супровід індивідуального освітнього маршруту й програми учня. Деякі науковці (О. Ісакова, А. Хуторський) використовують термін «індивідуальна освітня траєкторія».

Позиція українських науковців щодо розглядуваних понять стає зрозумілою з аналізу міністерського звіту дослідно-експериментальної роботи за темою «Організаційно-педагогічні умови забезпечення реалізації індивідуальних освітніх траєкторій учнів багатoproфільної школи в умовах запровадження нових державних стандартів освіти», що проводилася на базі Черкаської загальноосвітньої школи I–III ступенів № 15 (далі – Звіт). У цьому документі його автори визначають поняття «індивідуальної освітньої траєкторії» (ІОТ) як персональний шлях кожного учня в освіті, його індивідуальну активність, спрямованість і зміст якої визначаються волездатністю учня як готовністю здійснювати свідомий вибір і діяти згідно з етичною волевою відповідальністю. Основним засобом реалізації ІОТ, на думку авторів Звіту, є технологія її проєктування, де проєктом слугує задум і його втілення, а суб'єктами діяльності виступають учитель і учень у парах: учень – класний керівник, учень – учитель-предметник, учень – психолог.

Учасники цієї дослідно-експериментальної роботи подають визначення поняття «індивідуальний освітній маршрут» (ІОМ), який розуміється як варіативна структура навчальної діяльності учня, що відображає його особистісні особливості, проєктована й контрольована в рамках окремої навчальної дисципліни спільно з учителем на основі комплексної психолого-педагогічної діагностики. Це персональна траєкторія освоєння змісту освіти конкретної дисципліни на обраному рівні через виконання різних видів діяльності, вибір яких зумовлений індивідуальними особливостями учнів [7, с. 6–9]. ІОМ також визначається як цілеспрямований процес проєктування освітньої програми, у якому дитина виступає як суб'єкт вибору, проєктування й реалізації свого освітнього

шляху за педагогічної підтримки вчителів [8, с. 182].

Проте, на нашу думку, розмежування понять ІОТ та ІОМ не доцільно. Аналізуючи позиції учених, ми не бачимо суттєвої різниці між тлумаченнями цих понять. Єдина відмінність, яка чітко простежується в поглядах авторів Звіту, це те, що поняття ІОМ застосовується до вивчення окремого предмета, а ІОТ – для організації навчальної діяльності загалом. Але ми не вважаємо цю відмінність суттєвою й розуміємо ці поняття як тотожні, також зважаючи на тлумачення слів «маршрут» (заздалегідь визначений шлях проходження, їзди тощо; шлях розвитку, становлення, формування чого-небудь [2, с. 670]) і «траєкторія» (шлях руху якого-небудь тіла або точки під час руху [17, с. 600]). Наша думка підтверджується укладачами програми формування траєкторії індивідуального розвитку молодшого школяра «Сходінки зростання» О. Малафєєвою та К. Голубєвою [13], які зазначають таке: індивідуальна освітня траєкторія молодшого школяра або індивідуальний освітній маршрут – це персональний шлях реалізації особистісного потенціалу обдарованого учня в освітньому процесі. Відтак можемо твердити, що ІОТ має загальний характер, а ІОМ є деталізованою ІОТ. Тобто, як наголошує М. Кунаш, окремі види індивідуальних освітніх маршрутів можуть розглядатися як окремий випадок ІОТ [5, с. 16].

Якщо звернутися до тлумачення слів «траєкторія» і «програма» (заздалегідь продуманий план якої-небудь діяльності, роботи і т. ін. [17, с. 454]), то на основі аналізу вищенаведених думок науковців можна дійти висновку, що ці поняття є спільними, але не тотожними. Ми вважаємо, що індивідуальна освітня траєкторія як рух до певних освітніх цілей відображається в індивідуальній освітній програмі, що являє собою план дій, що спрямовані на досягнення поставлених цілей. Реалізуючи індивідуальну освітню програму, учень слідуватиме своїй індивідуальній освітній траєкторії.

О. Ісакова слушно зауважує, що в 10-11 класах тьюторський супровід спрямований на вибір напряму, рівня, місця та форми професійної освіти на основі професійної орієнтації [3, с. 10]. Тому часто з 10 класу, а іноді з 8 чи 9 класу в загальноосвітніх школах упроваджується профільне навчання, за якого діяльність тьютора чітко спрямована на професійне самовизначення старшокласника.

Як зазначає О. Челнокова, в умовах профільного навчання тьюторська діяльність є комплексом професійно-інформаційних, організаційно-координаційних, консультативно-практичних, соціально-педагогічних заходів, що

проводяться для надання допомоги учням в усвідомленому виборі професії та підготовці їх до майбутньої професійної діяльності. Вона забезпечує педагогічний супровід профільного навчання й характеризується співробітництвом суб'єктів спільної роботи, що виражається в активному прагненні до досягнення спільних цілей і завдань, у розділенні основної роботи на функціонально пов'язані складники, в орієнтації на особистісні потреби та інтереси учнів [15, с. 10].

З досвіду дослідно-експериментальної роботи Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів з реалізації ІОТ у 10-11 класах багато профільної школи ІОТ учнів має складатися з обов'язкової, варіативної та організаційної частин, реалізовувати принцип варіативності навчання в наданні учням можливості вибору профілю, предметних курсів за вибором, курсів загальнокультурного розвитку, гуртків, платних послуг, індивідуальних консультацій, форм і методів вивчення навчального матеріалу, вибору додаткових освітніх ресурсів, творчих і дослідницьких робіт, проєктів, засобів оцінювання освітньої діяльності, термінів їх реалізації, громадської діяльності в навчальному закладі та поза його межами [7, с. 11].

Профільне навчання є особливим видом диференціації та індивідуалізації. Ця форма організації навчальної діяльності старшокласників дає змогу враховувати інтереси, нахили, уподобання та здібності учнів, а також створювати умови для розвитку особистості з урахуванням її пізнавальних і професійних цілей, вчитися за індивідуальною освітньою програмою в зручному темпі та послідовності, відповідно до особистих якостей і можливостей засвоєння шкільної програми.

На цьому етапі, як зазначає І. Сергєєва, призначення індивідуальних програм полягає в тому, щоб допомогти учням розпочати самостійний рух у тих сферах, де вони самі готові до цього руху, постійно розширюючи їхній кругозір і орієнтованість на широку адаптацію особистості до соціальних вимог і умов життя людини в суспільстві через опосередкування всієї сукупності суспільних відносин, у яку включена молода людина як носій якості цих соціальних відносин [14, с. 30–31].

У старшій школі, в умовах профілізації навчання, індивідуальна освітня програма стає необхідною й має розроблятися тьютором унаслідок спільної діяльності з психологом, учнем і його батьками. Тьюторська діяльність полягає в педагогічному проєктуванні індивідуальної освітньої програми як сукупності

взаємопов'язаних модулів, які, на нашу думку, достатньо повно розкриті І. Сергеевою, а саме: діагностичний, базово-індивідуальний, варіативно-предметний, варіативно-особистісний модулі [14, с. 38]. Перший модуль визначає особливості розвитку учня, рівень його навченості та проблеми щодо засвоєння прийомів мислительної діяльності, керування навчальною діяльністю, виявлені психологом, а також сформованість комунікативних умінь. Другий модуль реалізує ідею базового змісту загальної освіти й відображає специфіку конкретного освітнього закладу, визначає обсяг навчального матеріалу, методики засвоєння матеріалу та контролю, визначає індивідуальний темп вивчення матеріалу. Третій модуль проектує умови самовизначення учня, що передбачає поглиблене вивчення одного або кількох предметів і позанавчальну роботу за ними, а також умови реалізації творчих здібностей учнів через залучення їх до дослідницької діяльності. Четвертий модуль визначає умови розвитку комунікативних, організаторських і дидактичних компетентностей учнів через залучення їх до роботи в творчих лабораторіях і центрах.

Одним з ефективних засобів індивідуальної підготовки старшокласників є застосування методу портфоліо, який дає змогу комплексно реалізувати й презентувати завдання теоретичної і практичної підготовки учня як суб'єкта навчання.

Отже, типізуємо основні специфічні особливості тьюторського супроводу учнів старшої школи: 1) тьютор здійснює рефлексивно-аналітичну роботу через спеціально організовані рефлексивні сесії та тьюторські консультації; 2) тьютор допомагає старшокласникам у виборі способу діяльності,

вивченні й освоєнні тієї чи іншої освітньої галузі, організовуючи практичні проби у формі стажування й реалізації соціально-культурних проектів; 3) тьютор має коригувати окремі елементи кроків індивідуального освітнього маршруту й супроводжувати учня в процесі просування по ньому; 4) тьютор спрямовує свою діяльність на вибір старшокласником напрямку, рівня, місця й форми професійної освіти на основі професійної орієнтації; 5) тьютор надає допомогу учням в усвідомленому виборі професії та підготовці їх до майбутньої професійної діяльності; 6) тьютор спрямовує індивідуальну освітню програму на адаптацію особистості старшокласника до соціальних вимог і умов життя людини в сучасному суспільстві.

Висновки. Узагальнивши наведені в статті матеріали наукових досліджень, доходимо таких висновків: тьюторська діяльність у старшій школі спрямована на розробку та супровід індивідуальних освітніх траєкторій і програм за напередвизначеними етапами та структурою (цільовий, змістовний, технологічний, діагностичний, організаційно-педагогічний, результативний компоненти (за Т. Обіною); тьюторська діяльність у старшій школі характеризується спрямованістю на професійне визначення старшокласників; основними в тьюторській діяльності є діагностичні методики, інтерактивні та ігрові методи, метод проектів, метод портфоліо, а також такі форми роботи, як консультації, тренінги, змагальні й комунікативні аспекти, з урахуванням віку й можливостей тьюторантів. Надалі плануємо визначити й проаналізувати шляхи професійної підготовки здобувачів вищої освіти до тьюторської діяльності з учнями старшої школи.

Список використаних джерел

1. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Л. И. Божович. – СПб. : Питер, 2008. – 400 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. Т. В. Бусел. – [5-те вид.]. – К.; Ірпінь: Перун, 2005. – 1728 с.
3. Исакова О. А. Индивидуальная образовательная траектория школьника как средство достижения личностных результатов: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Исакова Ольга Анатольевна. – Санкт-Петербург, 2015. – 27 с.
4. Ковалева Т. М. Материалы курса «Основы тьюторского сопровождения в общем образовании»: лекции 5-8 / Т. М. Ковалева. – М.: Педагогический университет «Первое сентября», 2010. – 64 с.
5. Кунаш М. А. Индивидуальный образовательный маршрут школьника. Методический конструктор. Модели. Анализ / М. А. Кунаш. – Волгоград: Учитель, 2013. – 170 с.
6. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): навч. посіб. / В. П. Кутішенко. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.

References

1. Bozhovich, L.I. (2008). *Personality and its formation in childish age*. SPb. : Piter. [in Russian]
2. Great Dictionary of the Modern Ukrainian Language (2005). Kyiv : Irpen : Perun. [in Ukrainian]
3. Isakova, O. A. (2015). *Individual educational trajectory of the student as a means to achieve personal results: abstract of thesis for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences*. St. Petersburg. [in Russian]
4. Kovaleva, T. N. (2010). *Content of the course "Fundamentals of tutor support in the general education": Lectures 5-8*. Moscow : Teaching Training University "Pervoe Sentiabria". [in Russian]
5. Kunash, M. A. (2013). *Individual educational route of a student. Methodical set. Models. Analysis*. Volgograd : Uchitel'. [in Russian]
6. Kutishenko, V. P. (2010). *Age and pedagogical psychology (lecture course)*. Kyiv : Centre of educational literature. [in Ukrainian]
7. Order "On completion of I (organizational and preparatory) and II (diagnostic and conceptual) stages of research and experimental work at Cherkasy School of I–III levels number 15 of Cherkasy City Council in

7. Наказ «Про завершення I (організаційно-підготовчого) та II (діагностично-концептуального) етапів дослідно-експериментальної роботи на базі Черкаської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 15 Черкаської міської ради Черкаської області» № 368 від 04. 04. 2016. [Електронний ресурс]. – URL : <http://old.mon.gov.ua/files/normative/2016-04-19/5432/nmo-368.pdf>.
8. Педагогика: учебник для вузов. Стандарт третьего поколения / под ред. А. П. Тряпицной. – СПб. : Питер, 2013. – 304 с.
9. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія: навчальний посібник / В. М. Поліщук. – Суми : Університетська книга, 2010. – 352 с.
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти» [Електронний ресурс]. – URL : [http://mon.gov.ua/content/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0/post-derzh-stan-\(1\).pdf](http://mon.gov.ua/content/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0/post-derzh-stan-(1).pdf).
11. Сергєєнкова О. П. Вікова психологія: навч. посіб. / Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 376 с.
12. Тихонович В. М. Онови діяльності тьютора у шкільному навчанні / В. М. Тихонович // Педагогічні науки: зб. наук. праць. Ч. III. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – С. 158–167.
13. Траектория индивидуального развития младшего школьника «Ступеньки роста» [Электронный ресурс] / Сост. Малафеева Е. К., Голубева К. А. – URL : <http://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/obshchepedagogicheskie-tehnologii/2013/10/02/traektoriya-individualnogo-razvitiya>.
14. Тьютор в образовательном пространстве: учеб. пособие [Электронный ресурс] / под ред. В. П. Сергеевой. – М. : ИНФРА-М, 2016. – 192 с. – URL : www.dx.doi.org/10.12737.17329.
15. Челнокова Е. А. Тьюторская деятельность педагога в условиях профильного обучения : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Елена Александровна Челнокова. – Нижний Новгород, 2010. – 22 с.
16. Шаповаленко И. В. Возрастная психология (Психология развития и возрастная психология) / И. В. Шаповаленко. – М. : Гардарики, 2005. – 349 с.
17. Яковлева А. М. Сучасний тлумачний словник української мови / А. М. Яковлева, Т. М. Афонська. – Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2007. – 672 с.
- Cherkasy region" № 368 from 04.04.2016. (2016). Retrieved from <http://old.mon.gov.ua/files/normative/2016-04-19/5432/nmo-368.pdf>. [in Ukrainian]
8. Trypitsyna, A. P., ed. (2013). *Pedagogy: textbook for universities. Standard of the third generation*. SPb : Piter. [in Russian]
9. Polishchuk, V. M. (2010). *Age and pedagogical psychology: tutorial*. Sumy : Universytetska knyha. [in Ukrainian]
10. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine on 23 November 2011 No 1392 "On Approval of the State Standard of Basic and Complete Secondary Education". Retrieved from [http://mon.gov.ua/content/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0/post-derzh-stan-\(1\).pdf](http://mon.gov.ua/content/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0/post-derzh-stan-(1).pdf). [in Ukrainian]
11. Serhieienkova, A. P. (2012). *Age Psychology*. Kyiv : Centre of educational literature. [in Ukrainian]
12. Tikhonovich, V. M. (2009). Basics of tutor activity in schooling. *Pedahohichni nauky*, Vol. III, 158–167. Sumy : Publishing of SumDPU named after A. S. Makarenko. [in Ukrainian]
13. Trajectory of a junior pupil's individual development "Steps of Growth" (2013). Retrieved from : <http://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/obshchepedagogicheskie-tehnologii/2013/10/02/traektoriya-individualnogo-razvitiya>. [in Russian]
14. Sergeeva, V. P., ed. (2016). *Tutor in the educational space*. Moscow : INFRA-M. [in Russian]
15. Chelnokova, Ye. A. (2010). *Tutor activities under the conditions of profile training: abstract of thesis for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences*. Nizhniy Novgorod. [in Russian]
16. Shapovalenko, I. V. (2005). *Age Psychology (Psychology of Development and Age Psychology)*. Moscow : Gardariki. [in Russian]
17. Yakovleva, A. M. & Aphonska, T. M. (2007). *Dictionary of the Modern Ukrainian Language*. Kharkiv : TORSINH PLUS. [in Ukrainian]

Рецензент: Максимов О.С. – д.пед.н., професор

Відомості про автора:

Осадча Катерина Петрівна

okp@mdpu.org.ua

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь, Запорізька обл., 72312, Україна

doi: <http://dx.doi.org/10.7905/nvmdpu.v0i18.1909>

Матеріал надійшов до редакції 01. 02. 2017 р.
Прийнято до друку 24. 02. 2017 р.

Information about the author:

Osadcha Kateryna Petrivna

okp@mdpu.org.ua

Melitopol Bohdan Khmelnytsky State Pedagogical University
20 Hetmans'ka St., Melitopol,
Zaporizhia region, 72312, Ukraine

doi: <http://dx.doi.org/10.7905/nvmdpu.v0i18.1909>

Received at the editorial office 01. 02. 2017.
Accepted for publishing 24. 02. 2017.